

“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI”

*Toshkent davlat oqtisodiyot universiteti
Makroiqtisodiyot yo‘nalishi MME-01 guruh magistranti
Xolmuratova Diyoraxon Ibragimovna*

Annotatsiya: Davlatda hududlarning investitsion jozibadorligini baholashning asosiy xorijiy va mahalliy usullari ko‘rib chiqiladi, imkoniyatlar, rivojlanish va foydalanish xususiyatlari, afzalliklar taqsimoti ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: investitsion muhit, investitsion jozibadorlik, investitsiyalar, tavakkalchilik, sarmoyaviy salohiyat, hudud, metodologiya, reyting.

Mintaqani har tamonlama iqtisodiy resurslar cheklangan va qo‘shimcha investitsiya resurslarini jalb qilish, sa‘y-harakatlar talab etiladi. Hududlarning investitsion jozibadorligi va ularning investitsion muhitini oshirish, investitsiyalar oqimini ta‘minlash uchun shart-sharoitlarni yaratishdan iborat. ishlab chiqilgan ilg‘or tajribalarni hududlarda ommalashtirish davr talabidir. Investitsiyalardan o‘z vaqtida va to‘g‘ri foydalanish hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta‘minlab, yangi ish o‘rinlari yaratilishi va buning natijasida aholi farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Uning jahondagi raqobatbardoshlik darajasi mintaqaning investitsion kapital, mehnat va innovatsion bozorlar jozibadorligiga bog‘liq.

Investor o‘z mablag‘larini investitsiya qilish yo‘nalishi bo‘yicha qaror qabul qilganda, maqsadni tahlil qilish va taklif etilayotgan investitsiya ob‘ektning xususiyatlari: ya‘ni investitsiyalar mintaqaning jalb qilish qobiliyati (geografik, ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, moliyaviy, ijtimoiy-madaniy, tashkiliy va huquqiy investorlarni jalb qilishi mumkin bo‘lgan boshqa omillar), shuningdek, mintaqaviy investitsiya risklari bilan ifodalangan ushbu imkoniyatlarni amalga oshirishga to‘sqinlik qiluvchi cheklovlarni bartaraf etish muhimdir. Bunday qiyin vaziyatlarda mintaqadagi investitsiya muhitini ekspertlar tamonidan baholash natijalari orqali yanada mustahkamlanadi.

Natijalarning asosiy "iste‘molchilari" hududiy investitsion jozibadorlikni baholash hokimiyat organlari (federal va mintaqaviy), shuningdek biznes vakillari davlat organlari hisoblanadi. investitsiya jozibadorligining sub‘ektiv omillari bu boshqaruv sifatini yaxshilash hamda qo‘shimcha moliyaviy manbaalarga ega bo‘lish demakdir.

Ba‘zi hollarda mintaqaviy investitsiyalar jozibadorlik eng muhim ko‘rsatkichlardan biri yoki ularning cheklangan to‘plami bilan baholanadi, boshqa

hollarda investitsiya muhiti va investitsiyalarni tavsiflovchi o'nlab ko'rsatkichlar hisoblashda ishtirok etadi.

Garvard biznes maktabi metodologiyasi alohida investorning risklariga asosiy e'tibori esa mintaq va mamlakatdagi muayyan siyosiy vaziyat kabi omillarni baholaydi; Bular,

Milliy qonunchilik shartlari xorijiy investorlarni qullaydi;
inflyatsiya darajasi;
milliy valyutaning holati;
milliy kapitaldan foydalanish imkoniyati;
kapitalni eksport qilish imkoniyati.

Mintaqaviy investitsion jozibadorlik reytingi ko'rsatilgan xususiyatlar guruhlarini ekspert baholash asosida hisoblanadi. Keyingi usullar mutaxassislar tomonidan baholanadigan parametrlar tizimini kengaytirish va murakkablashtirishni, shuningdek miqdoriy o'lchanadigan ko'rsatkichlarni joriy qilishni o'z ichiga oladi.

Forbes jurnalining metodologiyasi iqtisodiy hayotning turli tomonlarini aks ettiruvchi 6 ta parametrlarni o'z ichiga oladi, ular quyidagicha guruhlanadi.

iqtisodiy ahvol, ijtimoiy-demografik xususiyatlar, infratuzilma, aholi xavfsizligi, o'tkazish qulayligi, biznes va biznes muhiti.

Tez-tez investitsiya qarorlarini qabul qilish kompaniya tomonidan hisoblab chiqiladigan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar bo'yicha ishonch indeksidan foydalanilgan afzaldir va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar uchun eng muhim parametrlarni hisobga oladi, masalan,

"tartibga solish sifati va investitsiyalarni himoya qilish;
ichki talab;
qashshoqlik darajasi;
korruptsiya darajasi;
intellektual mulk huquqlarini himoya qilish sifati;
aholining ta'lim darajasi;
byurokratiyaning o'sish yoki pasayish sur'ati va boshqalar».

Hududlarning investitsion muhitini baholash to'rt bosqichdan o'tishni o'z ichiga oladi.

1. O'zbekiston Respublikasi har bir mintaqasining barcha ulushini hisoblash uchun umumiy ko'rsatkichlarda investitsiya salohiyati turlari va alohida turdagi indekslar o'rtacha ko'rsatkichiga nisbatan investitsiya xatarlari.

2. Umumiy investitsiya salohiyatini hisoblash va integral investitsiya riski (o'rtacha tortilgan mintaqaning xususiy investitsiya risklari). Investitsion baho har bir komponentning umumiy potentsial yoki integral xavfga qo'shgan hissasining yillik so'rov natijasida amalga oshiriladi.

3. Hududlarning umumiy investitsiya salohiyati yoki integral investitsiya riski qiymati bo'yicha reytingi.

4. Har bir hududga integral investitsiya tavakkalchiligi darajasi va umumiy hududiy investitsiya salohiyati qiymati nisbatini belgilovchi investitsion jozibadorlik reytingini belgilashdan iborat.

Har bir mintaqaga investitsiyalarni jalb qilinishi mintaqaning iqtisodiy o'sishi va rivojlanishining hal qiluvchi omilidir. Investitsiyalarni jalb qilish va innovatsiyalarni rivojlantirish, turmush darajasini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Mamlakatning sharqiy qismida joylashgan Sirdayo viloyatida investitsion jozibadorlikni oshirish imkoniyatlarini ko'rib o'tamiz.

Sirdayo iqtisodiy rivojlanish uchun ulkan salohiyatga ega mintaqadir. Biroq, u investitsiya jozibadorligiga to'sqinlik qiladigan bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Asosiy to'siqlardan biri infratuzilma, jumladan, yo'llar, suv ta'minoti va elektr energiyasining etishmasligi. Bundan tashqari, mintaqada malakali ishchi kuchi yetishmaydi, bu esa uning yuqori texnologiyali tarmoqlarga investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini cheklaydi.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun hukumat va xususiy sektor birgalikda qulay investitsiya muhitini yaratishi kerak. Shuningdek, suv ta'minoti va elektr energiyasiga sarmoya kiritish investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan ishonchli energiya manbasini yaratadi.

Yana bir yechim - malakali ishchi kuchini rivojlantirish uchun ta'lim va o'qitishga sarmoya kiritish. Ushbu investitsiyalar mahalliy aholiga tegishli ko'nikmalarni ta'minlash uchun kasbiy ta'lim markazlarini tashkil etishni o'z ichiga olishi mumkin.

Bundan tashqari, hukumat va xususiy sektor mintaqaning noyob boyliklari va imkoniyatlarini ilgari surishlari kerak. Sirdayoda juda ko'p tabiiy resurslar, jumladan, foydali qazilmalar, o'rmonlar va unumdor yerlar mavjud. Hududning sayyohlik salohiyati ham ulkan, go'zal manzaralari va madaniy meros ob'ektlari. Ushbu aktivlarni ilgari surish mintaqaning barqaror rivojlanish salohiyatini o'rganishdan manfaatdor investorlarni jalb qiladi.

Hukumat investitsiyalarni jalb qilish uchun soliq imtiyozlari va boshqa imtiyozlarni ham taklif qilishi kerak. Hududga sarmoya kiritayotgan kompaniyalar uchun soliq imtiyozlari taqdim etilishi yanada jozibador sarmoyaviy muhit yaratadi. Bundan tashqari, investitsiyalarni ma'qullash uchun "yagona darcha" tamoyilini yaratish investitsiya jarayonini soddalashtiradi va mintaqada o'z biznesini yo'lga qo'yishdan manfaatdor investorlarni jalb qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Sirdayo viloyatida investitsion jozibadorlikni oshirish infratuzilmani rivojlantirish, ta'lim va kadrlar tayyorlash, noyob aktivlarni ilgari surish va investorlarni rag'batlantirishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Qulay investitsiya muhitini yaratish orqali Sirdaryo investitsiyalarni jalb qilishi va ushlab turishi, bandlik imkoniyatlarini yaratishi, innovatsiyalarni rivojlantirishi va aholining turmush darajasini yaxshilashi mumkin.